

Bakalářská práce

2008

Ivana Horáková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra psychologie

Bakalářská práce

PORUCHY KOMUNIKACE V RODINĚ

Hodnoty a tabu v křesťanské a „nevěřící“ rodině

Vedoucí práce: PhDr. Jan Polivka

Autor práce: Ivana Horáková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III.

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

15. dubna 2008

Ivana Horáková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Polivkovi
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 TEORETICKÁ ČÁST	8
1.1 Rodina	9
1.1.1 Nukleární rodina	10
• Dospívající v rodině	10
1.1.2 Křesťanská a „nevěřící“ rodina	12
1.2 Komunikace v rodině	13
1.2.1 Stručná charakteristika komunikace jako sociálního jevu	13
• Komunikace s dospívajícím	15
1.2.2 Patologická komunikace v rodině	16
• Příčiny nesprávné komunikace	16
• Efektivní komunikace v rodině	16
• Umění naslouchat	16
• Služba vůči blízkému	18
• Tradice v rodině	19
1.3 Hodnotový systém	20
1.3.1 Teorie hodnot	20
1.3.2 Hodnoty křesťanské a „nevěřící“ rodiny	21
1.3.3 Co je žádoucí a nežádoucí v dnešní rodině	22
• Láska	22
• Hřích	23
• Tabu	23
• Způsoby komunikace s tabu	24
1.4 Rekapitulace základních teoretických východisek	282

PRAKTICKÁ ČÁST	30
2.1 Cíl šetření a pracovní otázky	31
2.1.1 Cíl šetření	31
2.1.2 Pracovní otázky (stanovení a zdůvodnění pracovních otázek)	31
• Pracovní otázka č. 1	
• Pracovní otázka č. 2	
2.2 Popis terénu šetření a vzorku respondentů	32
2.2.1 Popis terénu šetření	32
2.2.2 Popis výzkumného vzorku	32
2.3 Popis techniky sběru dat	33
2.3.1 Zdůvodnění položek dotazníkového šetření ve vztahu ke stanoveným pracovním otázkám	33
2.4 Prezentace a interpretace výsledků šetření	38
2.5 Verifikace stanovených pracovních otázek	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
PŘÍLOHOVÁ ČÁST	53
SEZNAM PŘÍLOH	54
ABSTRAKT	68

Zdárná rodina je ten nejkrásnější dar Boží.
Já bych ji přirovnala k naladěné lyře:
každá struna jiný tón,
a přece vspolku nejčistší souhlas.

Božena Němcová

ÚVOD

Důvodem pro mne jasné volby tématu bakalářské práce byla má absolventská práce, kterou jsem před třemi lety zpracovala na obdobné téma týkající se tabu v rodinné komunikaci. Tematika tabuizovaných věcí v rodině má dle mého názoru tak široké spektrum problematiky, že moje předcházející práce nebyla schopna obsáhnout veškerá témata, kterými jsem se chtěla zabývat a také je i vyzkoumat. Proto jsem se rozhodla zpracovat svou bakalářskou práci na téma **Poruchy komunikace v rodině** s podtitulem Hodnoty a tabu v křesťanské a „nevěřící“ rodině s dospívajícím dítětem. Na nápad tohoto podtitulku mě přirozeně přivedlo mé studium na teologické fakultě. Já osobně totiž nepocházím z křesťanské rodiny a tudíž je pro mne toto velmi zajímavé téma, o kterém bych se ráda dozvěděla něco bližšího.

V teoretické části předkládané práce se pokouším o stručný náhled na křesťanskou a „nevěřící“ rodinu s dospívajícím dítětem v období staršího školního věku a rané adolescence. Dále se snažím o přehled základních koncepcí komunikace jako sociálního jevu (především dle Vybírala a Křivohlavého) a obsáhleji se věnuji správné a nesprávné komunikaci v rodině. Zde předkládám (jak uvádí Van Peltová) možné příčiny nesprávné komunikace, také zde uvádím, jak je důležité umět naslouchat a mít úctu a respekt k rodičům. V neposlední řadě se zabývám hodnotovým systémem (dle Geista, Nakonečného, Halíka) a hodnotami v rodině. Pokouším se předložit, co je v rodině a současně pro efektivní komunikaci v ní žádoucí a nežádoucí. Do této kapitoly jsou zahrnuty i pojmy jako láska, tedy láska křesťanská, k rodině, k bližnímu, milenecká a také pojem hřích a tabu.

Na teoretickou část navazuje část praktická, ve které se pomocí dotazníkového šetření,

kteřé je určeno pro rodiče a jejich dospívající děti, pokouším najít odpovědi na stanovené pracovní otázky a také se snažím zjistit, jaký je hodnotový systém ve zkoumaných rodinách a jakou úřdině komunikace neefektivní, jaké prostředky užívají rodiče i děti pro to, aby se situace v jejich rodině zlepšila.

Jsem sama velice zvěřlavá, nakolik se mé stanovené otázky potvrdí, či nikoliv a především mě velmi zajímá, jak moc se liší praxe od teorie. Tedy zda jsou opravdu vůbec nějaké rozdíly v hodnotách křesťanských a „nevěřících“ rodin. Jsem si jistá tím, že tato práce nepřinese odpovědi na všechny mé otázky týkající se daného tématu, ale věřím ve svůj názorový posun, který bude jistě přínosem i pro mou budoucí profesi sociálního pracovníka. Zúročí-li ještě někdo další materiál, který tato práce nabízí, nelze si snad více přát.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Rodina

Přestože každý člověk dobře ví, co je to rodina, méně lidí by dokázalo říci, jaké jsou její znaky, poslání, a ještě méně lidí by dovedlo správně určit její funkce ve vztahu k jednotlivci i celé společnosti.¹

Jandourek považuje rodinu za formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.² Podle Geista je rodina obecně ~~považována~~ **považována** za základní jednotku sociální organizace. Rodinu lze považovat za institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, z něhož část členů je vzájemně spojena pokrevním nebo adoptivním, sociálním vztahem rodič – dítě, druhá část vztahem matka – otec, třetí část, která se vždy nutně nemusí objevovat, vztahem pokrevním nebo adoptivním, sourozenectvím, všichni vztahem příbuzenství v sociálně sankcionovaném více či méně trvalém sociálním vztahu. Vedle tohoto vymezení, jež se snaží zachytit v obecné rovině různé možnosti, existuje celá řada jiných koncepcí. Tak např. R. König³ považuje rodinu za skupinu vlastní povahy, která vzájemně spojuje své členy intimním citem, kooperací a vzájemnou pomocí; vztahy ve skupině mají charakter intimity a pospolitosti, skupina se sama „reprodukuje“. Podle Cibulce⁴ se rodina vymezuje jako malá primární, neformální, intimní skupina, která je tvořena lidmi spojenými příbuzenskými (manželskými, pokrevními) pouty a která plní funkci sexuální, ekonomickou, reprodukční a výchovnou. Typické je pro tuto skupinu intimní soužití ve společné domácnosti. Její členové se řídí stálými vzory chování.“

„Budování rodiny a výchova dětí jsou nejvýznamnější příležitostí lidského života – a jeho nejobtížnějším úkolem.“⁵ Rodina je základní a nejdůležitější ze všech institucí.⁶

¹ srov. CIBULEC, J. Soužití tří generací.

² srov. JANDOUREK, J. Sociologický slovník. s. 206

³ srov. GEIST, B. Sociologický slovník.

⁴ srov. CIBULEC, J. Soužití tří generací. s. 34

⁵ EYEROVI, L. a R. Tři kroky k pevné rodině. s. 13

⁶ srov. EYEROVI, L. a R. Tři kroky k pevné rodině. s. 13

1.1.1 Nukleární rodina

V odborné literatuře existují různá členění dnešních rodin. Například Jandourek mimo jiné uvádí tento typ rodiny :

- „rodina atomární (nukleární) - je individualistická, dezintegrovaná a především městská rodina, která vznikla jako důsledek upadajícího vlivu tradičního systému příbuzenství. Tvořena je rodiči a dětmi. Používá se též pojem rodina manželská nebo rodina párová. Jak současně autor uvádí, je rodina nukleární moderní formou rodiny, kde jsou jádrem rodiče a děti a nikoliv už rozsáhlé příbuzenstvo jako tomu bylo v dobách tradiční společnosti. Nukleární rodina městského typu ale ve skutečnosti nežije v takové izolaci, jak by se podle tohoto čistého typu zdálo. Stále zůstává propojení přinejmenším s prarodiči, již někdy plní důležitou funkci při výchově dětí, protože zaměstnaní rodiče nemohou vždy plnit všechny požadavky, které od nich rodičovství vyžaduje.“⁷

- **Dospívající v rodině**

Dospívání se většinou člení na pubescenci a adolescenci. Pubescence bývá dělena na období předpubescentní (chlapci kolem 12, dívky 10,5 let), pubescentní a postpubescentní, které zasahuje až do adolescence.⁸

„Somatické a fyziologické změny v pubertě jsou provázeny i dalekosáhlými změnami psychickými a sociálními.“⁹ „Psychologické a sociální změny rozšiřují pubescentovi životní obzor, jeho poznávání postupně získává všechny znaky poznávání dospělého a podstaty života, uvědomuje si důležitost, přemýšlí

o svém budoucím povolání, formuje si odpovědně svůj názor na svět apod.

A právě tehdy, když začne přemýšlet o těchto a podobných věcech, vychází pubescent z dětství a vstupuje do brány dospělosti.“¹⁰

⁷ JANDOUREK, J. Sociologický slovník. s. 116

⁸ srov. GEIST, B. Psychologický slovník. s. 242

⁹ KURIC, J. Ontogenetická psychologie. s. 96

¹⁰ Tamtéž, s. 96

„Jeho citová a sociální oblast se obohacuje o nové dimenze, pubescent začíná uvažovat o problémech, které mu byly dříve cizí, hlouběji proniká do obsahu a podstaty života, uvědomuje si důležitost, přemýšlí o svém budoucím povolání, formuje si odpovědně svůj názor na svět apod. A právě tehdy, když začne přemýšlet o těchto a podobných věcech, vychází pubescent z dětství a vstupuje do brány dospělosti.“¹¹

„Pubescent se začíná měnit ze dne na den, odpoutává se od vlivu dospělých, jeho psychika se začíná všestranně obohacovat. Probouzí se erotika a pohlavní pud, vznikají duševní rozpory, které jsou často skryté a utlumované, a proto se dají obtížně zkoumat. Je nutné pozorně zkoumat celé prostředí, v němž pubescent žije a pracuje, protože se může chovat jinak v rodině, jinak ve škole a při práci. Celkový intenzivní psychický vývoj v oblasti rozumové, citové a volní, aktivita při hledání odpovědí na různé životní otázky jsou charakteristické znaky každého normálně dospívajícího jedince.“¹²

„V období dospívání se výrazně mění postoje pubescentů. Mění se postoj k sobě samému, k vlastnímu niternému světu, k vrstevníkům stejného i druhého pohlaví, k rodičům, učitelům a jiným dospělým, ale také i k různým společenským, kulturním a uměleckým danostem.“¹³
„Úvahy o sobě, analýza vlastních skutků a povahových vlastností jsou nevyhnutelnými prostředky organizace činnosti pubescenta v sepětí s realizací úkolů a potřeb, jež mu určuje škola, rodina a kolektiv. Avšak zájem o vnitřní vlastní svět se u pubescenta nedá oddělovat od zájmu poznávat jejich vlastnosti, odhalovat jejich vzájemné vztahy i jejich vztahy k němu. Navenek se to projevuje v častých rozhovorech pubescentů o pozitivních činech, o vlastnostech lidí, o vzájemných lidských vztazích, ale také o chybách a nedostacích dospělých.“¹⁴

¹¹ KURIC, J. Ontogenetická psychologie. s. 96

¹² KURIC, J. Ontogenetická psychologie. s. 96 – 97

¹³ Tamtéž, s. 101

¹⁴ KURIC, J. Ontogenetická psychologie. s. 102

„Přes velký pokrok v poznávání a ve vývoji postojů se však ukazuje, že se pubescenti ve vlastním sebehodnocení dopouštějí omylů, dělají zevšeobecnující závěry bez náležitých podkladů a jejich představy o sobě samých tak mnohdy bývají velmi vratké. Skutečností však zůstává, že pubescent se velmi snaží o sebehodnocení, což mívá přímý vliv na jeho chování a sociální interakci.“¹⁵ Geist uvádí, že adolescence je vývojové období mezi ~~pubertou~~ dospělostí (zhruba mezi 18 – 20 lety). Projevuje se krystalizací postojů a názorů, agresivitou, psychickým, zejména rozumovým zráním. Rozvíjí se sebevědomí, sebejistota, samostatnost a dochází k integraci osobnosti. V tomto období života dosahují rozumové schopnosti jedince téměř svého maxima. V dalších životních etapách je málokdy tato hranice překročena.¹⁶

1.1.2 Křesťanská a „nevěřící“ rodina

Plaňava uvádí, že nábožensky věřící, resp. přesvědčené křesťany lze charakterizovat jako ty jedince, kteří náboženskou víru pojmají jako životně důležitý postoj a přesvědčení.¹⁷

Křesťanství pravděpodobně nikdy nebylo jen jedno, avšak jisté je, že vyznání víry, založené na Bibli a staré církvi všechny křesťany spojuje. Dále také posvátné doby v církevním roce, posvátná znamení v liturgii a jisté pojetí života zůstávají přes všechnu rozdílnost pro křesťanství charakteristické. Plaňava také předkládá, že křesťanství, ač je jedním ze tří velkých monoteistických náboženství, jeho představa Boha je velice bohatá a má velice pozoruhodné důsledky pro každodenní život jeho věřících.¹⁸

„Dle Jana Pavla II. je křesťanská rodina prvním společenstvím, které má za úkol hlásat evangelium dospívající lidské osobnosti a dovést ji postupnou výchovou a katechezí k plné lidské a křesťanské zralosti.“¹⁹

¹⁵ KURIC, J. Ontogenetická psychologie. s. 102

¹⁶ srov. GEIST, B. Psychologický slovník. s. 14

¹⁷ srov. PLAŇAVA, I. Manželství a rodiny. s. 100

¹⁸ srov. PAWLOWSKY, P. Křesťanství v proměnách dvou tisíciletí. s. 106

¹⁹ JAN PAVEL II., Familiaris consortio. s. 7

„Křesťanská manželství a křesťanská rodina budují církev. Lidská osoba totiž nejen že se rodí v rodině a je výchovou pozvolna uváděna do lidské společnosti, ale znovuzrozením na křtu a výchovou ve víře je také uváděna do rodiny Boží, do církve.“²⁰ „Církev tak nalézá v rodině, zrozené ze svátosti, svou kolébku a místo, kde se spojuje s generacemi lidstva, a tyto spojuje se sebou.“²¹

Skupinu lidí, kteří se označují za „nevěřící“, popisuje Plaňava tak, že jsou k náboženské víře a křesťanskému přesvědčení spíše lhostejní, než že by se považovali za ateisty.²²

Halík popisuje, že v Evropě už delší dobu klesá ochota hlásit se k tradičnímu církevnímu náboženství. Lidé mají dosud pocit, že mezi světem náboženství a jejich konkrétním živým světem zeje propast a že nemají ani dost prostředků, ani dost motivů k jejich překlenutí.²³

1.2 Komunikace v rodině

1.2.1 Stručná charakteristika komunikace jako sociálního jevu

Komunikací se rozumí proces přenášení informací mezi lidmi, kdy je sdělení předáváno odesílatelem k příjemci. Lidská komunikace má jen výjimečně lineární, jednosměrný charakter. Produktor je zároveň příjemcem (příjemcových „odpovědí“) a příjemce je produktorem. Komunikaci člověk sám produkuje, ale zároveň je sám také jejím „produktem“. Pozměňuje jeho myšlení, postoje a emoce. Komunikací lze změnit druhého člověka a vlivem komunikování se člověk sám mění. Komunikace je nevyhnutelná a často k ní dochází i tehdy, když si člověk komunikovat nepřeje. Komunikace je také nezvratná. O komunikaci je možné rovněž říci, že je neopakovatelná.²⁴

²⁰ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. s. 20

²¹ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. s. 21

²² srov. PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. s. 100

²³ srov. HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*. s. 86- 87

²⁴ srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. s.26

Každý akt komunikace je vždy v něčem jedinečný. Je přirozené, že někdy člověk nemá chuť komunikovat, nemá chuť s nikým mluvit, nechce nikoho vidět apod. Příčinou bývá emoční rozladěnost nebo kognitivní přesycenost a zahlcení. Nechuť komunikovat, stáhnout se na přechodnou dobu do samoty a odpočinout si od kontaktů mívají pravidelně ti, kdo každodenně hovoří s řadou jiných lidí a navíc o nich musejí přemýšlet, řešit mezilidské problémy.²⁵

O způsobech komunikace hovoří různí autoři. Podle Křivohlavého existují tři způsoby, jak si lidé navzájem něco sdělují :

- **slovy** – verbálně,
- **mimoslovně** – neverbálně,
- **činy** – tím, co děláme, činy, jednáním a chováním.²⁶

Slovní sdělení je přesnější a jednoznačnější než sdělení mimoslovní. Dává možnost abstrakce jiného druhu. Pomocí verbální komunikace lze sdělit výlučnost i kauzální vztah. Naopak pomocí slovní komunikace je těžké sdělit to, co je dobré pro navázání vzájemných vztahů a jejich udržení.²⁷

Neverbální komunikace zahrnuje široké spektrum signálů beze slov, které doprovázejí komunikaci verbální, současně nejsou vázány na určité kulturní prostředí jako je tomu u řeči. Beze slov lze sdělit mnohé, například emoce (pocity, nálady, afekty), zájem o sblížení (navázání intimnějšího styku), snahu o vytvoření dojmu u druhé osoby nebo úmysl ovlivnit postoj partnera. Současně je mimoslovní formou komunikace řízen chod vzájemného styku.²⁸

²⁵ srov. VYBÍRAL, Z. Psychologie lidské komunikace. s. 26

²⁶ srov. KŘIVOHLAVÝ, J. Jak si navzájem lépe porozumíme.

²⁷ srov. KŘIVOHLAVÝ, J. Povídej, naslouchám.

²⁸ srov. KŘIVOHLAVÝ, J. Povídej, naslouchám.

- **Komunikace s dospívajícími**

Ryanová poukazuje na to, že představa upřímné a otevřené komunikace dospívajícího s rodinou může pubescentovi a adolescentovi nahánět strach, především pokud má pocit, že ostatní členové rodiny takovým způsobem nekomunikují. Dospívající může mít strach z toho, že ukáže své skutečné pocity, názory nebo přání, ale současně může vidět v tomto stylu komunikace nové možnosti. Uvádí také, že mnoho dospívajících má z otevřeného způsobu komunikace určité obavy. Děti nemají z otevřené komunikace jen obavy, ale zároveň v ní vidí i některé možnosti, které taková komunikace otvírá.

Otevřená komunikace neznamená, že by měl jedinec říkat ostatním všechno.

Ani to neznamená, že spolu nemohou občas nesouhlasit nebo se o něco pohádat. Znamená to, že by si člověk měl uvědomit, co má od něj druhý slyšet a ujistit se, že sdělení správně pochopil. Jako všechno ostatní, vyžaduje i otevřená a upřímná komunikace mezi členy rodiny cvik.

Je pravděpodobné, že to zabere nějaký čas, než se jedinec naučí novým způsobům hovoru s ostatními členy rodiny a než

si ostatní zvyknou na jeho nový. Lidé se však často vracejí ke svým starým způsobům chování a staré a nové chování střídají, učí – li se novému přístupu. Důležité však je, že člověk uvidí nové možnosti volby a bude se chovat podle nich a to mu přinejmenším pomůže mít lepší pocit ze sebe samého a nebo to může zlepšit vztahy mezi všemi členy v rodině.²⁹

Pro rozhovor s dítětem je velmi důležité, aby rodič mluvil opravdově, nikdy dítěti nelhal a nesliboval mu, co mu nemůže splnit. Pokud něco nejde tak, jak by si dítě přálo, měl by mu to rodič vysvětlit stejným způsobem, jako by to vysvětloval jinému dospělému.³⁰

²⁹ srov. RYANOVÁ, E. A. O rodičích. s. 91

³⁰ srov. KŘIVOHLAVÝ, J. Povídej, naslouchám.

1.2.2 Patologická komunikace v rodině

- **Příčiny nesprávné komunikace**

Příčin nesprávné komunikace v rodině může být celá řada. Například Van Peltová uvádí jako příčiny nesprávné komunikace tyto:

- Neznalost zásad efektivní komunikace
- Obava sdílet vnitřní pocity a myšlenky
- Je snazší myšlenky a emoce potlačit, než se je naučit správně a srozumitelně vyjádřit
- Opakovaný neúspěch v úsilí o trvalý dialog³¹

- **Efektivní komunikace v rodině**

„Shoda ve sporných záležitostech, naplnění duševních potřeb, vzájemné porozumění, citové a sexuální uspokojení, společné cíle, intimita a jednota – k tomu všemu nemohou partneři a rodina dospět bez osvojení si zásad účinné komunikace.“³² „Neefektivní komunikační vzorce způsobují, že se vzájemná komunikace stává neúčinnou a povrchní, bez pozitivního dopadu na společné soužití. Naděje na pozitivní změnu domácího „ovzduší“ se vytrácí a zklamání se postupně prohlubuje. Mnozí tak zůstávají v zajetí nesprávných komunikačních návyků, s pocitem, že nejsou schopni vzniklou situaci vyřešit.“³³

- **Umění naslouchat**

„Naslouchání není snadné, protože jde o víc než o vnímání slov. Posлуhač musí být soustředěný, aby rozuměl mimice mluvícího, musí usilovat o kontakt očí, měl by zachytit skryté motivy (to, co je za slovy), volit správné otázky a nacházet vhodné odpovědi, měl by se umět ve správný čas odmlčet.“³⁴

³¹ srov. VAN PELTOVÁ, N. Umění komunikace. s. 23

³² VAN PELTOVÁ, N. Umění komunikace. s. 44

³³ Tamtéž. s. 44

³⁴ Tamtéž. s. 59

Van Peltová předkládá sedm základních pravidel pro dorozumění

a naslouchání :

- Udržovat kontakt očí
- Důležitost postoje
- Mírnými gesty naznačit zájem
- Aktivní naslouchání obohatit vhodně volenými větami
- Dobře formulované otázky
- Nepřerušovat
- Poslouchat ještě o trochu víc³⁵

Křivohlavý popisuje způsoby, jak by měli rodiče naslouchat svým dětem.

Mezi tyto způsoby patří to, že si rodič vyhradí k naslouchání svému dítěti čas

a tento čas dodrží, i když na to nebude mít zrovna náladu. Každému z dětí by mělo být v průměru věnováno stejné množství času. Rodič by měl dítěti naslouchat vždy, nejen když je dítě šťastné a spokojené, ale i když se zlobí. Jednou z příčin, proč se dítě zlobí, může být snaha o upoutání rodičovy pozornosti nebo i to, že prožívá něco strašného, s čím si neví rady. Současně by měl rodič povzbuzovat dítě k tomu, aby mu vyprávělo o svých radostech i starostech, pocitech příjemných i velmi nepříjemných. Je dobré, pokud dítě své pocity ventiluje a uvolňuje tím vnitřní napětí. Dalším ze způsobů, jak efektivně naslouchat svým dětem, je to, že si rodič zapamatuje, co mu dítě sdělovalo,

a podle toho se mu pak snaží poradit a především ho i povzbudit. Snažit se být

co nejlépe informován o tom, co dítě cítí a co si myslí, i pokud jsou představy falešné. Rodič by měl také respektovat právo na soukromí dítěte, ale snažit

se i o to vyslechnout dítě, kdykoliv to potřebuje. V daný okamžik by mělo vše ostatní jít stranou a rodič by měl dítěti umožnit rozhovor, protože pokud si takto dítě nenavykne již v raném mládí, není divu, že v době dospívání s rodičem nekomunikuje. Je dobré naslouchat dítěti i pokud hovoří o zdánlivě nepodstatných věcech, protože dítě může cítit, že jsou pro něj tyto věci důležité.³⁶

³⁵ VAN PELTOVÁ, N. Umění komunikace. s. 23

³⁶ srov. KŘIVOHLAVÝ, J. Povídej, naslouchám.

Vede to k posílení důvěry mezi rodičem a dítětem, které pak může přijít za rodičem a chtít si pohovořit o věcech podstatných. Důvěrné hovory se nezačínají v době dospívání, ale již v raném dětství.³⁷

- **Služba vůči blízkému**

Chapman předkládá, že se zdravá rodina řídí požadavkem služby vůči druhým i vůči okolnímu světu. Dále také uvádí, že ve věku mezi třináctým a osmnáctým rokem dochází k dramatickým změnám. Pokud si dospívající službu blízkému zvnitřnil, rozšíří pole působnosti i mimo rodinný kruh. Z takovýchto jedinců pravděpodobně budou – a to jak ve škole, tak možná i v církvi – osobnosti, které se aktivně ujmají služby druhým. Budou trávit značné množství času tím, že budou pomáhat druhým uspět a dosáhnout svých cílů. Doma možná tolik horliví nebudou, navíc patrně budou trávit stále více času mimo rodinu a je možné, že rodinným aktivitám dokonce budou vzdorovat.³⁸

„Tento odstup i nechuť pokračovat doma ve službě blízkým obvykle vedou ke konfliktům. Ty však nejsou příznaky nemoci, nýbrž změny. V láskyplné rodině se s konflikty počítá.“³⁹ I ve zdravě fungující rodině je naprosto přirozené, že nějaký konflikt mezi členy rodiny vznikne. Většinou už ale všichni v rodině ví, jak s takovými konflikty nakládat a že s nimi musejí pracovat. Není možné, aby se jejich řešení vyhýbali. Pro dobře fungující rodinu je také velice potřebné, aby dospívající dokázal vyjádřit svá stanoviska a rodiče byli ochotni mu naslouchat. Dítě by se naopak mělo zase naučit chápat postavení rodičů a vyslechnout si je. Toto je velice dobrá cesta k tomu, aby v rodině vládlo bezpečí a pohoda.⁴⁰

³⁷ srov. KŘIVOHLAVÝ, J. Povídej, naslouchám.

³⁸ srov. CHAPMAN, G. Pět znaků láskyplné rodiny. s. 18 - 19

³⁹ CHAPMAN, G. Pět znaků láskyplné rodiny s. 19

⁴⁰ srov. CHAPMAN, G. Pět znaků láskyplné rodiny. 20

„Když tedy dospívající dospěje do stádia, kdy usiluje o svobodu, a začne na služebnou úlohu v rodině zapomínat, musí rodiče respektovat jeho přání, že chce být nezávislý, ale zároveň mu musí připomínat, že lidé jsou závislí jeden na druhém a že služba druhým lidem je nezbytnou součástí nejen rodinného života, ale života vůbec.“⁴¹

- **Tradice v rodině**

„Rodinná tradice je pozitivní „zvyk“, který se nejen očekává, ale také se na něj vzpomíná. Každá rodina má své tradice a nezáleží na tom, jestli si je uvědomuje či nikoliv. Všechny instituce s dlouhou existencí (od rodiny, přes školy, církve až ke státům) mají dobré tradice, které povzbuzují důvěru a jednotu, jež sbližuje její členy. Nejlepší tradice mají svou hodnotu, učí a jsou příkladem správných pravidel. Často také zvyšují porozumění a budují odpovědnost. Existuje mnoho druhů rodinných tradic.“⁴² Každá rodina má jiné množství tradic, které udržuje.

Jisté však je, že základním důvodem pro rodinné tradice je zábava a radost z toho, že jsou členové rodiny pohromadě. Tyto drobné události, které si rodina sama utváří zvyšují porozumění a rodinnou jednotu. Tradice v rodině pomáhají také rodinnému životu, aby byl nejen smysluplnější a klidnější, ale také jsou pro děti zdrojem vzpomínek na celý život.⁴³

„Stejně tak jako „nevěřící“ i křesťanská rodina dodržuje množství rodinných a náboženských tradic. Jednou z podstatných tradic je rodinná modlitba. „Rodinná modlitba má své zvláštní znaky. Je to společná modlitba muže a ženy, rodičů a dětí. Společenství v modlitbě je zároveň plodem i požadavkem onoho společenství, které vychází ze svátosti křtu a manželství. Nenahraditelným základním prvkem výchovy k modlitbě je praktický příklad a živé svědectví rodičů.“⁴⁴

⁴¹ CHAPMAN, G. Pět znaků láskyplné rodiny. 20

⁴² EYEROVI, L. a R. Tři kroky k pevné rodině. s. 135

⁴³ srov. EYEROVI, L. a R. Tři kroky k pevné rodině. s. 136

⁴⁴ JAN PAVEL II., Familiaris consortio. s. 63

Jen když se otec a matka s dětmi společně modlí, a tak vykonávají svou královskou kněžskou službu, pronikají do srdce svých dětí a zanechávají tam stopy, které události pozdějšího života nedokáží setřít.⁴⁵

Podle Halíka „svědkové víry“, tedy svatí skrze především svůj „druhý život“ se staly symboly tradice a jsou významní a srozumitelní i těm, kteří se nepočítají do rodiny křesťansky věřících a nehlásí se k žádné z církví.⁴⁶

1.3 Hodnotový systém

1.3.1 Teorie hodnot

„Hodnoty jsou kódy vnitřního jednání jedince, zásady, jimiž se v životě člověk řídí a podle nichž se rozhoduje. V dětství přejímá člověk první hodnoty od rodičů, později je doplňuje o hodnoty, které vyznávají jeho kamarádi, učitelé, širší komunity i náboženství. Vědomě či nevědomě si z nich lidé vybírají ty, jež budou určovat jejich příští chování i život. Hodnoty jsou morální zásady a standardy chování, které si člověk stanovuje a které obvykle zahrnují univerzálně sdílené ctnosti, jako pravdomluvnost, čestnost, spravedlivost, poctivost, slušnost a další. Tyto standardy chování jsou důležité pro přežití jednotlivce i společnosti.“⁴⁷ Hodnoty je možné dělit do mnoha různých kategorií např.: na pozitivní, negativní, přímé, nepřímé, relativní, podle obsahu na etické, estetické, individuální, společenské apod. Během vývoje jedince dochází ke změnám a přesunování hodnot např. z pozitivních na negativní. Člověk tyto hodnoty pocítuje jako jemu vlastní, že ho daná hodnota může charakterizovat.⁴⁸

⁴⁵ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. s. 63

⁴⁶ HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*. s. 197

⁴⁷ BUZAN, T. *Síla duchovní inteligence*. s. 40

⁴⁸ srov. GEIST, B. *Psychologický slovník*. s.76

„ Hodnotu lze chápat jako specifický vztah objektu k subjektu, daný významem a smyslem, který má objekt pro uspokojení potřeb, postojů, zájmů atp. subjektu v individuálním i sociálním kontextu začlenění v jeho hodnotovém systému (B. Geist 1970), resp. jako místo, které zaujímá příslušný objekt v hodnotovém systému jedince/sociálního útvaru.“⁴⁹

1.3.2 Hodnoty křesťanské a „nevěřící“ rodiny

„To, co je hodnotou je přitažlivé, příjemné, a jako takové významné i motivující. Existují hodnoty materiální a duchovní, z těch druhých jsou to hlavně pravda, mravní dobro a krása, tj. hodnoty intelektuální, morální (etické) a estetické. Pro zdravého člověka se zdraví může stát hodnotou, až když onemocní, určitá věc, např. zbraň, se může stát hodnotou, až když má člověk potřebu bezpečí a dospěje k přesvědčení, že mu ji zbraň zajistí nejlépe.“⁵⁰

„ Stěžejními hodnotami křesťanství jsou nepochybně tři „božské ctnosti“ – víra, naděje, láska.“⁵¹

Jak také Halík uvádí, v pozdní moderně, která je o velký krok dál než tradiční křesťanství existují také další hodnoty jako je rychlost, blahobyť, zábava.⁵²

„ Hodnoty, které člověk vyznává vycházejí z hlubin jeho osobní minulosti a jsou stálé. Vzniká zde dvojí vazba : když člověk nezná své vlastní hodnoty, může být neschopen posoudit, zda jsou hodnoty a názory někoho jiného pozitivní. Je to přesně z toho důvodu, proč se někdy adolescenti dostávají tak rychle do intenzivních negativních vztahů. Není to proto, že si jednoduše vybírají špatné lidi; je to tím, že mají problémy s tím, jak odlišit dobré lidi od těch ostatních. Reagují spíše na vnější znaky, protože jejich vlastní hodnotový systém se dosud formuje.“⁵³

⁴⁹ GEIST, B. Psychologický slovník. s. 76

⁵⁰ NAKONEČNÝ, M. Lidské emoce. s. 45

⁵¹ HALÍK, T. Vyzván i nevyzván. s. 175

⁵² srov. HALÍK, T. Vyzván i nevyzván. s. 176

⁵³ COLLINSOVÁ, B. C. Emocionální nezpůsobilost. s. 208

„ Přes nesnáze ve výchově, které se dnes staly ještě tíživějšími, musí rodiče pěstovat v dětech s důvěrou a odvahou základní hodnoty lidského života. Děti mají vyrůstat v přiměřené svobodě vzhledem k užívání hmotných dober a osvojit si jednoduchý a nenáročný způsob života v přesvědčení, že „člověk má větší cenu pro to, co sám je, než pro to, co má“ .⁵⁴

1.3.3 Co je žádoucí a nežádoucí v dnešní rodině

- **Láska**

Láska jako cit i jako vztah je velice diferencovaný fenomén. Existuje mnoho druhů lásky jako např. : láska erotická, rodičovská, romantická, přátelská, mateřská, láska k člověku, ke zvířatům, k národu.⁵⁵

Jak dále uvádí Nakonečný, pokud je láska chápána obecně jako vztah, je tedy nejvýraznějším ze všech druhů lásky mateřská láska, jejímž biologickým účelem je vytvořit pevné pouto mezi matkou a dítětem.⁵⁶

Láska křesťanská, je láskou, která vychází z úcty. Je jednou ze tří ctností, která z lidí činí adoptivní děti Boží. V novém zákoně je termín láska pojímán jako láska Boží k lidem, ale i jako láska lidí k Bohu a k bližnímu, která zahrnuje i lásku k nepřítelům.⁵⁷

„ Rodina je podle Božího plánu založena jako „důvěrné společenství života a lásky. Jako bez lásky není rodina žádným společenstvím osob, tak bez lásky nemůže rodina jako osobní společenství žít, růst a uskutečňovat se. Rodina je první a základní školou sociálního chování : jako společenství lásky nalézá v sebeodevzdání zákon, který ji vede a umožňuje jí růst. Sebeodevzdání, kterým se vyznačuje láska manželů, je také vzorem a normou nezištné obětavosti, jaká má vládnout ve vztazích mezi sourozenci a mezi různými generacemi, které spolu žijí v rodině.⁵⁸

⁵⁴ JAN PAVEL II., Familiaris consortio. s. 43-44

⁵⁵ srov. NAKONEČNÝ, M. Lidské emoce. s. 311

⁵⁶ Tamtéž. s. 311

⁵⁷ srov. PETROSILLO, P. Křesťanství od A do Z. s. 111

⁵⁸ JAN PAVEL II., Familiaris consortio. s. 24

Společenství, denně doma zakoušené a prožívané, a účast na jeho radostech a bolestech je nejkonkrétnější a nejúčinnější školou pro aktivní, odpovědné a nosné začlenění dětí do širší společnosti. Výchova k lásce, chápané jako sebeodevzdání, je také nezbytným předpokladem k tomu, aby rodiče splnili svou úlohu poskytnout dětem jasnou a taktní pohlavní výchovu.⁵⁹

- **Hřích**

Hřích je z pohledu křesťanství zneužitím svobody, kterou Bůh stvořeným bytostem daroval. Je to vědomý a dobrovolný poklesek vůči rozumu, pravdě a správnému svědomí. Je přestupkem v řádu pravé lásky k Bohu a proti bližnímu v důsledku zvrácené náklonnosti k tomu, co se jeví jako dobré. Hřích může být v myšlenkách, činech, slovech nebo v nedbalosti. Vzhledem k závažnosti může být hřích smrtelný nebo lehký. Smrtelný hřích odvrací člověka od Boha, který je jeho posledním cílem a jeho blažeností, tím, že dává přednost nižšímu dobru. Lehký hřích, je hříchem všedním, ponechává lásku působit, ale uráží ji a zraňuje. Všední hřích představuje mravní nepořádek, který lze napravit láskou.⁶⁰

- **Tabu**

„Tabu zahrnují široké formální spektrum jevů-od tabu vědomých a veřejně diskutovaných, přes nonverbálně zprostředkovaná až po tabu nevědomá. Tabu jsou vždy vázána na kontext – každá skupina, každé místo a každá doba mají vlastní, často velmi odlišná tabu.“⁶¹Už Sigmund Freud poukazoval na to, že se význam slova tabu rozchází dvěma protichůdnými směry. Na jedné straně se pod slovem tabu rozumí posvátné, posvěcené, na druhé pak hrozné, nebezpečné, zakázané, nečisté.⁶²

⁵⁹ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. s. 43-44

⁶⁰ srov. PETROSILLO, P. *Křesťanství od A do Z*. s. 66

⁶¹ KRAFT, H. *Magie a sociální skutečnost*. s. 9

⁶² srov. FREUD, S. *Totem a tabu*. s. 22

„Tak paradoxní je ideální obraz „jednoty“ rodiny : místo horizontální rovnocennosti je tu vertikální nadřazenost a podřazenost. Jednota se staticky interpretuje jako „jeden hlas“ – totiž hlas, který je nejlépe slyšet (a nejlépe dokáže ostatní seřvat), a nikoli jako proces hledání společného hlasu, souhlasu, od něž se můžeme dobrat k souladu.“⁶⁶

Pokud se chce jedinec vymanit z pasti idealizování, měl by se přestat bát střetu žádoucího s obávaným. Dobrým prostředkem k tomu je komunikace, pomocí které lze druhého vyzvat ke společnému hledání, jak situaci zlepšit.⁶⁷

Jaká jsou nejčastější tabu v rodinách? Pernerová píše, že nedostatek úcty může přecházet do vědomého pohrdání. Ve většině rodin je výzva k pozornosti, úctě a vážnosti tabu. Předpokládá se, že se ignoruje vše, co má podstatný vliv na chybném vývoji. Toto tabu, především zákaz směřování pozornosti k chybnému vývoji a ještě přísnější zákaz mluvit o něm, se vztahuje pouze na ty, kdo v rodině nemají moc. Tito lidé se mohou maximálně snažit omezit škody.⁶⁸ Pernerová dále popisuje, že v rodinném životě jsou tabu odborné výrazy jako je perverze, impotence nebo pedofilie, proto se také nelze divit, že dětem v jejich slovní zásobě chybí adekvátní jména pro názvy sexuálních orgánů a pro to, co s nimi může člověk zažít. „Existují tu jen brutální označení, která druhého člověka, zejména ženy, pokořují, dále přepjaté sentimentální románské výrazy, jež zapírají existenci vášně a násilí, a odborná řeč medicíny a byrokracie, která postrádá veškeré emoce. Rodiče stále ještě neobohacují slovní zásobu svých dětí, protože se buď jim samotným nedostává slov, nebo z obavy, že by tím nebo oním slovíčkem vzbudili takovou zvědavost, že by mohlo být „návodné“ – a jejich děti, ale i partneři, a dokonce i rodiče by mohli dostat „špatné nápady“. Tak by byli konfrontováni se skutečností, že nemají moc nad chováním druhých lidí.“⁶⁹

⁶⁶ srov. PERNEROVÁ, R. A. Tabu v rodinné komunikaci. s. 14

⁶⁷ Tamtéž. s. 14

⁶⁸ Tamtéž. s. 40

⁶⁹ Tamtéž. s. 67

„I o sexuálních věcech se v rodině tak těžko mluví i proto, že se přitom člověk snadno sexuálně vzruší – a většina lidí se předem stydí a obává, že by to na nich ostatní mohli poznat. V rodině to znamená možnost třeba se jen lehounce dotknout incestní zábrany. A s takovým pokušením umějí jen málokteří zacházet se slušností, to znamená s odstupem.“⁷⁰

„Strach člena rodiny ze ztráty kontroly nad sebou samým a nad rodinnými příslušníky také ukazuje, jak málo sobě a druhým člen rodiny důvěřuje, že zvládne nebo ostatní zvládnou změny, které se s nimi se všemi dějí.“⁷¹

„Děti anebo lidé, kterým se od malička zakazovalo sebepotvrzení nebo i jen projev vlastního mínění, se nevědomě lekají každého energického hlasového útoku, jednoduše řečeno křiku, a ptají se sami sebe, co udělali špatně. Pravděpodobně nic. Tento okamžik je ovšem naučí poznatku : „Tak už nesmím jednat“, nebo, a to je ještě horší : „Takový už nesmím být“. Nedozvědí se: Co konkrétně druhou osobu rozzlobilo, jaké chování by druhá osoba měla raději, že to je individuální reakce této osoby, a proto nemá všeobecnou platnost.“⁷² „Běžná rodina má v sobě nastřádáno velké množství příkazů a zákazů z morálky, která platila v minulosti. Nemá vzor nové, lepší morálky, jež by byla nosná do budoucnosti. A tak se členové rodiny zmítají mezi nároky moci, která chce vždy všechno vědět a umět, a pocity bezmoci; většině z nich scházejí komunikační modely k tomu, aby tento stav nevědomosti sdělili druhým. Jde však o minimální předpoklad pro to, aby se druzí lidé zorientovali v situaci a snad mohli druhému i vyjít vstříc, jestliže ho potřebuje pomoc. Tam, kde by mělo být nejvlastnější sídlo rozhovoru a pomoci – v rodině - , se o mnoha věcech prostě nemluví.“⁷³

⁷⁰ PERNEROVÁ, R. A. Tabu v rodinné komunikaci. s. 69

⁷¹ PERNEROVÁ, R. A. Tabu v rodinné komunikaci. s. 116

⁷² Tamtéž. s. 117

⁷³ Tamtéž, s. 126

Pernerová píše také o tom, že rodinného štěstí se nedosáhne tím, že jedni členové rodiny budou omezovat druhé. Rodinní příslušníci musí být připraveni na konflikty a na nutnost při někom stát a pomáhat mu. Tím, že člen rodiny vysloví, co ho tíží nebo že ho někdo obtěžuje, už samo o sobě zbavuje břemeno části tíže. Je to alespoň první krok, protože poté většinou následuje nedůvěra ostatních, výsměch, nadávky. Dochází tak k masivnímu zablokování, obraně tabu. Největší zranitelnost jedince však na této situaci způsobuje pocit, že nejde o jeho sebevyjádření, ale vydání se napospas druhým.⁷⁴

Jestliže člověk chápe rodinu jako celek lidí, kteří jsou si blízcí, a proto nechtějí být nepřáteli, ale pomáhat si, pak je nutné, aby si tyto lidé nemysleli, že :

- blízkost automaticky znamená stejný úhel pohledu,
- rozdílné úhly pohledu musejí hned znamenat válku,
- když někdo válčí, musejí všichni ostatní válčit s ním,
- se člověk vyhne válčení, když mlčí.⁷⁵

Pernerová uvádí návod, jak se mohou rodiny uzdravit. To mohou učinit, když :

- stanoví hranici - zavřou – vůči ireálnému idealizování a místo toho rodinu přijmou v její skutečné podobě – to znamená se všemi možnostmi zlepšení;
- otevřou hranici pro realistický pohled - není nic pozitivního bez něčeho negativního, není nic negativního bez něčeho pozitivního – stále je to otázka úhlu pohledu a pojmenování;
- stanoví hranice – zavřou - vůči zneužívání moci - jestliže má někdo problémy nebo problémy dělá, nepomůže už moralizování, pokořování nebo trestání. Místo aby se jedinec stabilizoval pomocí utrpení druhých, potřebuje informace a pomoc při korigování;
- otvírají hranice živosti: nepoužívat jednostranně myšlení, ale doplňovat je tak znevažovaným cítěním. Vyžaduje to čas, proto je dobré zpomalit pomocí trpělivosti a také vyžadovat rychlé slovo nasloucháním.⁷⁶

⁷⁴ srov. PERNEROVÁ, R. A. Tabu v rodinné komunikaci. s. 127

⁷⁵ srov. PERNEROVÁ, R. A. Tabu v rodinné komunikaci. s. 153

⁷⁶ Tamtéž. s. 160

1.4 Rekapitulace základních teoretických východisek

Předkládaná práce se za pomoci teoretických východisek pokouší především o náhled na rodinu jako základní jednotku sociální organizace. (viz. kapitola 1.1)

Tato kapitola je dále členěna na podkapitulu 1.1.1 , která se snaží o charakteristiku nukleární rodiny, rodiny ve které žije mladý dospívající člověk.

Podkapitola 1.1.2 se zabývá stručným popisem křesťanské a „nevěřící“ rodiny, kde bylo čerpáno především od autorů Plaňava, Halík a v neposlední řadě od Jana Pavla II.

Jestliže se práce vztahuje k tématu rodiny, je třeba, aby zde byla popsána jak komunikace jako sociální jev (viz. kapitola 1.2.1), tak i komunikace v rodině a to především komunikace s dospívajícím pubescentem a adolescentem doma v rodině.

Komunikace v rodině není však vždy jen bezproblémová a tudíž je dobré zabývat se zde také patologickou komunikací v rodině (kapitola 1.2.2), příčinami nesprávné komunikace v rodině a stručným pohledem na efektivní komunikaci. S žádoucí komunikací v rodině souvisí i umění vzájemného naslouchání, protože je dobré naslouchat dítěti i pokud hovoří o zdánlivě nepodstatných věcech. Dítě může cítit, že jsou pro něj tyto věci důležité a toto vede k posílení důvěry mezi rodičem a dítětem, které pak může přijít za rodičem a chtít si pohovořit o věcech podstatných. Pro dobře fungující rodinu je také velice potřebné, aby dospívající dokázal vyjádřit svá stanoviska a rodiče byli ochotni mu naslouchat. Dítě by se naopak mělo zase naučit chápat postavení rodičů a vyslechnout si je. Toto je velice dobrá cesta k tomu, aby v rodině vládlo bezpečí a pohoda (viz. podkapitola Služba vůči blízkému).

Velice důležitým aspektem v pohledu na rodinu je i téma tradice. Stejně tak jako „nevěřící“, i křesťanská rodina dodržuje množství rodinných a náboženských tradic. Jisté však je, že základním důvodem pro rodinné tradice je zábava a radost z toho, že jsou členové rodiny pohromadě. Tyto drobné události, které si rodina sama utváří zvyšují porozumění a rodinnou jednota. Každá rodina, ať křesťanská nebo „nevěřící“ má kromě svých tradic také hodnoty, které uznává (kapitola 1.3.2). Pokud se však předkládaná práce zabývá hodnotami v rodině, musí zde být nejprve pohled na hodnotový systém a teorii hodnot všeobecně (kapitola 1.3.1).

Tato práce chce také pomocí kapitoly 1.3.3 poukázat na to, jaké věci mohou být v rodině žádoucí, či nežádoucí. V krátkosti se tedy věnuje pojmům jako láska, např. láska mateřská nebo také láska křesťanská, protože rodina je podle Božího plánu založena jako „důvěrné společenství

života a lásky“. Dále se tato kapitola zabývá hříchem a tabu, jelikož se obojí také dotýká každodenního života rodiny.

V neposlední řadě je v teoretických východiscích práce nastíněn problém tabu v rodinné komunikaci (podkapitola Způsoby komunikace s tabu). Působení různých tabu a tedy i zákazů myšlení a řeči v rodinách se obvykle projevuje tím, že pocity úzkosti, studu a viny brání vybědnutí členů rodiny z pocitů malosti, nemohoucnosti a bezmocnosti, které narušují jejich sebeúctu. Pokud se chce jedinec vymanit z pasti idealizování, měl by se přestat bát stětu žádoucího s obávaným. Dobrým prostředkem k tomu je komunikace, pomocí které lze druhého vyzvat ke společnému hledání, jak situaci zlepšit.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Cíl šetření a pracovní otázky

2.1.1 Cíl šetření

Cílem šetření v rámci mé bakalářské práce je zjistit, nakolik se liší hodnoty a hodnotový systém v křesťanské a „nevěřící“ rodině a jaké to má důsledky na komunikaci v nukleární rodině s dospívajícím dítětem. Názorová sonda bude učiněna přednostně s ohledem na věk dětí.

2.1.2 Pracovní otázky (stanovení a zdůvodnění pracovních otázek)

- **Otázka č. 1 (dále jen PO 1)**

PO 1: Domnívám se, že v křesťanské rodině se problematičtěji komunikuje o problémech dospívajících.

Zdůvodnění:

V souvislosti s pohlavní výchovou, kterou poskytují křesťanští manželé svým dětem je naprosto nezbytná výchova k čistotě. To je ctnost, která podporuje opravdové dozrání osoby. Křesťanští rodiče budou také věnovat zvláštní pozornost péči a výchově k panenství jakožto nejvyšší formě sebeodevzdání, které je smyslem lidské pohlavnosti. „ Protože jsou úzké spojitosti mezi pohlavní stránkou člověka a jeho mravními hodnotami, musí vést výchova dětí k tomu, aby poznávaly a oceňovali v mravních normách nutnou a cennou záruku odpovědného osobního růstu, pokud jde o lidskou sexualitu. Proto církve rozhodně vystupuje proti onomu často rozšiřovanému způsobu informování o pohlavním životě, který je oddělený od mravních zásad. Tento způsob není nic jiného než zasvěcování do zkušeností s požitkem a drážděním, které připravuje děti už v letech nevinosti o duševní pohodu a otvírá cestu ke zkaženosti.⁷⁷

⁷⁷ JAN PAVEL II., Familiaris consortio. s. 44

PO 2: Domnívám se, že hodnotový systém „věřící“ a „nevěřící“ rodiny je založen na jiných hodnotách.

Zdůvodnění:

„Stěžejními hodnotami křesťanství jsou nepochybně tři „božské ctnosti“ – víra, naděje, láska.“⁷⁸
Existují hodnoty materiální a duchovní, z těch druhých jsou to hlavně pravda, mravní dobro a krása, tj. hodnoty intelektuální, morální (etické) a estetické.⁷⁹

Jak také Halík uvádí, v pozdní moderně, která je o velký krok dál než tradiční křesťanství existují také další hodnoty jako je rychlost, blahobyt, zábava.⁸⁰

2.2 Popis terénu šetření a vzorku respondentů

2.2.1 Popis terénu šetření

Výzkum byl prováděn na dospívajících dětech a jejich rodičích. Vzorek respondentů byl z oblasti Prachaticka a Kaplicka.

2.2.2 Popis výzkumného vzorku

Výzkum byl proveden mezi dospívajícími dětmi v období staršího školního věku a rané adolescence (14 – 18 let) a současně jejich oběma rodiči.

Rozdáno bylo celkem 120 dotazníků, z nichž se jich vrátilo zpět pouze 44 od dětí a 44 od jejich rodičů. Čtyři dvojice dotazníků musely být z důvodu neúplného vyplnění všech položek vyřazeny.

Vzorek respondentů (dětí) podle pohlaví viz. Tabulka č. 1 Příloha III

Vzorek respondentů(dětí) podle věku viz. Tabulka č. 2 Příloha III

Vzorek respondentů (rodičů) podle věku viz. Tabulka č. 3 Příloha III

⁷⁸ HALÍK, T. Vyzván i nevyzván. s. 175

⁷⁹ NAKONEČNÝ, M. Lidské emoce. s. 45

⁸⁰ srov. HALÍK, T. Vyzván i nevyzván. s. 176

Respondenti v tabulce č. 3 příloha č. 1 byli rozděleni podle věku do čtyř kategorií. Tyto kategorie mají desetileté rozmezí a současně jsou ohraničeny nejnižším a nejvyšším uvedeným věkem zkoumaného vzorku respondentů.

2.3 Popis techniky sběru dat

Při prováděném terénním výzkumu byla využita technika dotazníkového šetření s vědomím výhod a nevýhod tohoto nástroje sběru dat.

Technika dotazníku byla užita především z důvodu potřeby většího počtu respondentů, ale také protože nebyl umožněn přímý kontakt s oběma rodiči a dětmi současně.

Dotazník určený dospívajícím dětem (viz. Příloha I) obsahuje 16 položek a dotazník určený oběma jejich rodičům (viz. Příloha II) obsahuje 12 položek. Oba dotazníky používají identifikační otázky, díky kterým je možné lépe charakterizovat vzorek respondentů. Současně je také užito otázek uzavřených, polouzavřených, otevřených, ale i filtračních.

2.3.1 Zdůvodnění položek dotazníkového šetření ve vztahu ke stanoveným pracovním otázkám

PO 1: Domnívám se, že v křesťanské rodině se problematičtěji komunikuje o problémech dospívajících.

K PO 1 se váží položky č. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16 z dotazníku pro děti (forma A) a položky č. 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12 z dotazníku pro rodiče (forma B):

Položka č. 3 z formy A :

„Je vaše rodina křesťanská?“

Položka č. 2 z formy B :

„Je Vaše rodina křesťanská?“

Respondent vybíral mezi možnostmi *ano, ne*. Účelem této uzavřené otázky je zjistit, zda je jejich rodina věřící nebo „nevěřící“. Tato otázka slouží současně i jako otázka filtrační.

Položka č. 4 z formy A :

„ O čem v rodině nejčastěji mluvíte?“ (Očísluj možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně)).

Položka č. 3 z formy A :

„ O čem v rodině nejčastěji mluvíte?“ (Očíslujte možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně)).

Otázka je uzavřeného typu. Respondent vybíral z možností podle toho, o čem v rodině nejčastěji mluví, až po to, o čem mluví nejméně. Pro snazší vyplňování byly uvedeny možnosti *školní prospěch, zaměstnání rodičů, peníze, organizace volného času, chod rodiny, láska, sex, víra*.

Položka č. 5 z formy A :

„O čem dalším ještě doma mluvíte?“

Položka č. 4 z formy B :

„ Mluvíte v rodině ještě o něčem? Pokud „ano“, vypište o čem.

Zde se jedná o otevřenou otázku, kde respondent vypisuje, o čem v rodině ještě mluví kromě možností uvedených v otázce č. 5 ve formě A a č. 4 ve formě B. Úkolem je zjistit, jestli existují ještě nějaká jiná témata, o kterých se členové rodiny doma baví.

V dotazníku formy A i B se objevují i samostatné dotazníkové položky, které nemají přímou souvislost se stanovenými pracovními hypotézami. V dotazníku formy A je to položka č. 8, 9 a v dotazníku formy B je to položka č. 7, 8.

Položka č. 8 z formy A :

„ Kolik hodin týdně ze svého volného času trávíš s rodiči? “

Položka č. 7 z formy B :

„ Kolik hodin týdně ze svého volného času trávíte se svým dítětem? “

Tyto položky mají formu uzavřené otázky. Respondenti vybírali z možností *méně než 1 hodinu, 1 – 5, 6 – 10, 11 – 15, 16 a více*. Tyto otázky slouží částečně jako otázky kontrolní a částečně jako otázky, které mohou dokreslit pohled na společné trávení volného času dětí a rodičů a s tím nutně spojenou vzájemnou komunikaci.

Položka č. 9 z formy A:

„ Zaškrtni, kdy spolu s dalšími členy rodiny můžete mluvit: “

Položka č. 8 z formy B :

„ Zaškrtněte, kdy spolu se svým dítětem můžete hovořit : “

Tyto položky mají formu kontrolní uzavřené otázky. Respondenti vybírali z možností *kdykoliv, odpoledne a večer, jen o víkendu, musíme se domluvit předem, kdy si promluvíme*.

Položka č. 11 z formy A:

„ Můžeš se rodičům bez obav svěřit se svými problémy?“

Položka č. 10 z formy B :

„Myslíte si, že se Vám Vaše dítě svěřuje se svými důležitými problémy?“

Otázka č. 11 z formy A má funkci polouzavřené otázky. Respondent vybíral z možností *ano, ne, můžu, ale nechci (nedokážu to), chtěl/a bych, ale mám pocit, že mě rodiče odmítají*.

Položka č. 10 z formy B je otázkou polouzavřenou, kde respondent vybíral mezi možnostmi *vždycky, neříká nám všechno, málokdy se svěří, je uzavřené nesvěřuje se vůbec*. Snahou této otázky je zjistit, zda má křesťanská nebo „nevěřící“ rodina dospívajícího vliv na míru svěřování se.

Položka č. 12 z formy A :

(Vyplň pouze v případě, pokud jsi na otázku č. 11 odpověděl/la jinak než „ano“)

„Označ, co děláš pro to, aby byla situace doma lepší.“

Položka č. 11 z formy B :

„Pokud víte, že se Vám Vaše dítě nesvěřuje příliš často, snažte se mu nějak pomoci, aby se vyjádřilo?“

Otázka č. 12 z formy A je otázkou polouzavřenou, respondent měl na výběr možnosti *nejdřív udělám domácí povinnosti a pak se snažím si s nimi promluvit, raději mlčím, nemusím pro to dělat nic, stejně se mě pořád vyptávají, snažím se získat zpět jejich důvěru, dělám pro to maximum, ale i tak na mě nemají čas.*

Účelem této otázky je zjistit, zda vůbec dělají dospívající děti něco pro to, aby v rodině nevníkaly komunikační bariéry.

Otázka č. 11 z formy B je otázkou polouzavřenou. Respondent vybíral z možností ne, ano – vypište jak mu pomáháte. Zde se jedná o snahu vyzkoumat, zda rodiče napomáhají svým dětem, aby se svěřily a vyjádřily.

Položka č. 13 z formy A :

„Pokud pro to děláš ještě něco, co otázka č. 12 neobsahuje, prosím, napiš to sem.“

Tato otevřená otázka se pokouší vysledovat, jaké jiné možné věci dělají děti pro to, aby se situace doma zlepšila.

Položka č. 14 z formy A :

„S čím se rodičům svěřuješ?“

Respondent měl v uzavřené otázce č. 14 z formy A možnost volby ze dvou variant *skoro se vším, jen s některými důležitými věcmi.* Tato otázka má také kontrolní charakter, ale hlavně je zde snaha zjistit, nakolik se děti rodičům svěřují.

Položka č. 15 z formy A :

„O kterých tématech bys nedokázal/la s rodiči doma mluvit?“

Položka č. 12 z formy B :

„ Jsou ve Vaší rodině nějaká témata, o kterých se raději nebavíte (je Vám to nepříjemné, ostýcháte se)?“

Položka č. 15 z formy a je otázkou otevřenou a respondent měl zde vypsát o jakém tématu by s rodiči nedokázal mluvit.

Na polouzavřenou otázku č. 12 z formy B respondent odpovídal buď *ne*, nebo *ano – prosím, upřesněte která*. Odpověď slouží ke zjištění, zda existují v rodině nějaká tabu, věci o kterých se nemluví.

Položka č. 16 z formy A :

„Když se nesvěřuješ rodičům, kdo je ten, komu se svěřuješ?“

Tato otázka je polouzavřená a respondent má zde možnosti *přátelé, příbuzní, známí, někdo jiný – upřesni*. Cílem této otázky je vyzkoumat, komu se děti svěřují, pokud se nesvěřují rodičům.

PO 2: Domnívám se, že hodnotový systém „věřící“ a „nevěřící“ rodiny je založen na jiných hodnotách.

K PO 2 se váží položky č. 3, 4, 5, 6, 7, 10, 15 z formy dotazníku A a položky 2, 3, 4, 5, 6, 9, 12. Zdůvodnění opakujících se dotazníkových položek, které se taktéž vztahují k PO 2 viz. zdůvodnění otázek ve vztahu k PO 1. Tyto otázky mají souhrnně ve vztahu k PO 2 za úkol zjistit, jaké mají hodnoty členové rodiny v křesťanské a „nevěřící“ rodině.

Položka č. 6 z formy A :

„ Pokus se zaškrtnout, co je ve vaší rodině nejdůležitější.“

Položka č. 5 z formy B :

„ Pokuste se zaškrtnout, co je ve Vaší rodině nejdůležitější.“

Tyto položky mají formu polouzavřené otázky. Dotazovaní měli možnost si vybrat z těchto hodnot *slušnost, samostatnost, pracovitost, pocit odpovědnosti, představitost, snášenlivost a ohleduplnost k jiným lidem, spořivost, šetrné hospodaření s penězi a věcmi,*

odhodlání, vytrvalost, náboženská víra, nesobeckost, poslušnost. Tyto otázky slouží částečně jako kontrolní, ale především k tomu, aby bylo patrné, jaký hodnotový systém daná rodina uznává.

Pro potřeby v rámci této dotazníkové otázky bylo využito Evropského dotazníku hodnot.

Položka č. 7 z formy A :

„Pokud otázka č. 6 neobsahuje pro tebe nějakou důležitou hodnotu, prosím, napiš ji zde.“

Položka č. 6 z formy B :

„Pokud si myslíte, že otázka č. 5 neobsahuje ještě nějakou pro Vás důležitou hodnotu, uveďte ji, prosím, zde.“

Zde se jedná o otevřenou otázku, kde respondent, pokud si myslí, že možnosti uvedené v otázce č. 6 formy A a otázce č. 5 formy B neobsahují ještě nějaké hodnoty, které jsou pro něj důležité, vypisuje jaké konkrétní hodnoty mu tam chybějí. Hlavním účelem této dotazníkové položky je zjistit, zda mají lidé i jiné hodnoty jako je například zdraví, láska atd.

2.4 Prezentace a interpretace výsledků šetření

PO 1: Domnívám se, že v křesťanské rodině se problematičtěji komunikuje o problémech dospívajících.

K PO 1 se váží položky č. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16 z dotazníku pro děti (forma A) a položky č. 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12 z dotazníku pro rodiče (forma B):

Položka č. 3 z formy A :

„Je vaše rodina křesťanská?“

Viz. tabulka č. 4 Příloha III

Z tabulky je patrné, že mezi respondenty bylo více lidí, kteří nejsou z křesťanské rodiny. I přesto je zde počet věřících téměř stejný jako počet „nevěřících“.

Položka č. 2 z formy B :

„ Je Vaše rodina křesťanská?“

Viz. tabulka č. 5 Příloha III

Z výsledků v tabulce vyplývá, že mezi respondenty bylo více nevěřících.

Tento rozdíl byl však minimální.

Při srovnání odpovědí dětí a rodičů na tuto otázku lze vidět drobný rozdíl v tom, zda je jejich rodina křesťanská, či nevěřící. Je však zarážející,

že kladnou odpověď na tuto otázku uvedlo více dětí, než rodičů. Je možné si tento rozdíl vysvětlovat tak, že některé děti nejspíš nevědí přesně zda patří do křesťanské rodiny. Důvody mohou být takové, že se o víře a náboženství doma moc nebaví.

Položka č. 4 z formy A :

„ O čem v rodině nejčastěji mluvíte?“ (Očísluj možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně)).

Viz. tabulka č. 6 Příloha III

Z výsledků v tabulce je patrné, že děti na prvním místě uváděly, že se nejčastěji baví doma o jejich škole a školním prospěchu, dále o zaměstnání rodičů a jako třetí nejčastější uváděly peníze. Z toho tedy vyplývá, že rodiče jeví skutečný zájem o děti a mají také zájem o jejich vzdělání.

PO 1 vyvrácena

Položka č. 3 z formy B :

„ O čem v rodině nejčastěji mluvíte?“ (Očíslujte možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně)).

Viz. tabulka č. 7 Příloha III

Viz. Tabulka č. 11 Příloha III

Respondenti na tuto otázku nejčastěji uváděli, že tráví s rodiči 6-10 hodin týdně, celkem 35% dotazovaných. Druhá nejčastější odpověď byla 11-15 hodin týdně. Mnozí dotazovaní vedle udávali, že se tato doba s rodiči strávená odvíjí také od toho, že jsou celý týden na internátě.

Položka č. 7 z formy B :

„ Kolik hodin týdně ze svého volného času trávíte se svým dítětem? “

Při porovnání tabulky č. 12 Příloha III s tabulkou č. 11 je zde patrná výrazná disproporce. Dospívající děti označily nejčastěji položku 6-10 hodin, oproti tomu rodiče nejvíce uváděli, že ze svého volného času tráví se svým dítětem 1-5 hodin týdně. Lze se tedy domnívat, že rodiče přesněji vnímají pojem volný čas (uvědomují si, že po příchodu ze zaměstnání je čekají ještě domácí povinnosti

a volného času není mnoho), kdežto děti posuzují pojem volný čas jinak.

Jednou z příčin může být, že nemají téměř žádné domácí povinnosti a volný čas jim začíná příchodem domů ze školy. Je dobré také přihlížet k již zmíněnému aspektu, že mnozí z dospívajících respondentů jsou děti na internátech a vídají se s rodiči jen o víkendu.

Položka č. 9 z formy A:

„ Zaškrtni, kdy spolu s dalšími členy rodiny můžete mluvit: “

Viz Tabulka č. 13 Příloha III

Výsledky této tabulky dokazují už tím, že nejvíce dospívajících označilo odpověď jen o víkendu (celkem 17x), že opravdu většina z nich není přes týden doma a tudíž hovoří o problémech, až když jsou pohromadě. Dále uváděli nejčastěji možnost kdykoliv. Z toho lze tedy usuzovat, že mnohé z dětí má k rodičům kladný vztah a uvědomují si, jak je komunikace v rodině důležitá.

PO 1 vyvrácena

Položka č. 8 z formy B :

„ Zaškrtněte, kdy spolu se svým dítětem můžete hovořit : “

Viz. Tabulka č. 14 Příloha III

Zde je velice dobře podle výsledku, kdy rodiče nejčastěji uváděli odpověď kdykoliv (celkem 35x), vidět, že pro rodiče není vůbec překážkou, když jejich dospívající dítě není přes týden doma a jsou ochotni si s ním promluvit kdykoliv potřebuje a má zájem. Z toho je také možné usuzovat, že rodičům záleží na tom,

aby se jim jejich ratolest svěřovala a řešili s ní problémy.

PO 1 vyvrácena

Položka č. 11 z formy A:

„ Můžeš se rodičům bez obav svěřit se svými problémy?“

Viz. Tabulka č. 15 Příloha č. III, kde lze porovnat odpovědi dospívajících z křesťanské a nevěřící rodiny. Celkové výsledky ukazují, že pokud se děti nedělí na věřící a nevěřící, nejvíce dětí označilo odpověď ano. Pokud je zde snaha

o poznání, zda je pro děti z křesťanské rodiny obtížnější se svým rodičům svěřit,

vychází v této tabulce pravý opak. Podle výsledků je patrné, že mnohem více dětí z křesťanské rodiny se domnívá, že se mohou svým rodičům svěřit, než dětí z nevěřících rodin. S tím souvisí také to, že mnohem více dětí z nevěřících rodin uvedlo, že se svým rodičům svěřit mohou, ale nechtějí (nedokáží to).

PO 1 Vyvrácena

Položka č. 10 z formy B :

„Myslíte si, že se Vám Vaše dítě svěřuje se svými důležitými problémy?“

Viz. Tabulka č. 16 Příloha č. III . Pokud by se opět zkoumalo pouze, zda si rodiče myslí, že se jim jejich dítě svěřuje se svými problémy, tak necelá polovina rodičů uvedla, že jim jejich dítě neříká všechno, avšak druhá nejčastější odpověď byla,

že se jim dítě svěřuje vždycky. Při zkoumání zda se více svěřují děti z nevěřící nebo křesťanské rodiny vyšlo, že jsou mezi nimi rozdíly minimální, avšak rodiče uvádějí, že se jim více svěřují děti v nevěřící rodině. Velice pozitivní je zjištění, že ani jeden rodič nezvolil variantu, že je jejich dítě uzavřené a nesvěřuje se jim vůbec.

PO 1 vyvrácena

Položka č. 12 z formy A :

(Vyplň pouze v případě, pokud jsi na otázku č. 11 odpověděl/la jinak než „ano“)

„Označ, co děláš pro to, aby byla situace doma lepší.“

Viz. Tabulka č. 17 Příloha III, děti z křesťanské rodiny vyplňovaly tuto položku minimálně, jelikož na předcházející otázku odpovídaly často ano. Avšak souhrnně nejvíce dospívajících uvádělo, že si nejprve udělají domácí povinnosti a pak se snaží s rodiči promluvit. Mohlo by se tedy z toho usuzovat, že děti mají zájem situaci doma zlepšit.

PO 1 vyvrácena

Položka č. 11 z formy B :

„Pokud víte, že se Vám Vaše dítě nesvěřuje příliš často, snažte se mu nějak pomoci, aby se vyjádřilo?“

Viz. Tabulka č. 18 Příloha III .Výsledky tabulky jasně ukazují, že kromě pěti dotazovaných všichni rodiče dělají něco pro to, aby se jim mohlo jejich dítě svěřit. 100% respondentů, kteří uvedli ano, vypsal, že se snaží se svým dítětem hovořit a ptají se ho na jeho starosti. Proto zde není ani uvedena tabulka. Při porovnávání mezi křesťanskou a nevěřící rodinou vychází, že jsou rozdíly ve snaze o komunikaci minimální.

PO 1 vyvrácena

Položka č. 13 z formy A :

„Pokud pro to děláš ještě něco, co otázka č. 12 neobsahuje, prosím, napiš to sem.“

Kromě jednoho dotazovaného nechali všichni tuto kolonku volnou. Pouze jeden uvedl, že na nic nečeká a jde si s rodiči rovnou promluvit.

Po 1 nepotvrzena ani nevyvrácena

Položka č. 14 z formy A :

„S čím se rodičům svěřuješ?“

Viz. Tabulka č. 19 Příloha III . Z této tabulky je patrné, že obě skupiny dětí se svým rodičům svěřují spíše jen s některými důležitými věcmi. I přes to byly výsledky velice vyrovnané, takže nelze ani tvrdit, že se děti nesvěřují rodičům skoro se vším.

PO 1 nepotvrzena ani nevyvrácena

Položka č. 15 z formy A :

„O kterých tématech bys nedokázal/la s rodiči doma mluvit?“

Pouze 5 z dotazovaných respondentů uvedlo, že v jejich rodině není téma, o kterém by s rodiči nedokázali mluvit. Jinak téměř všichni shodně vypsali, že nedokáží se svými rodiči mluvit o sexu. Tři respondenti uvedli i odpověď jinou a to alkohol otce, co dělám po nocích a o smrti.

PO 1 nepotvrzena ani nevyvrácena

Položka č. 12 z formy B :

„ Jsou ve Vaší rodině nějaká témata, o kterých se raději nebavíte (je Vám to nepříjemné, ostýcháte se)?“

Zde uvedlo 35 ze 40 respondentů, že u nich v rodině neexistuje téma, o kterém se raději nebaví. 3 respondenti vypsali, že se ostýchají bavit se svými dětmi o sexu, 1 o finanční situaci rodiny a 1 o smrti.

PO 1 vyvrácena

Položka č. 16 z formy A :

„Když se nesvěřuješ rodičům, kdo je ten, komu se svěřuješ?“

Na tuto otázku odpověděli téměř všichni dospívající shodně, že se svěřují přátelům. Je to pochopitelné i vzhledem k jejich věku. Pouze 4 respondentky uvedly, že se svěřují svému partnerovi a dva další dotazovaní se svěřují příbuzným.

PO 2: Domnívám se, že hodnotový systém „věřící“ a „nevěřící“ rodiny je založen na jiných hodnotách.

Položka č. 6 z formy A :

„ Pokus se zaškrtnout, co je ve vaší rodině nejdůležitější.“

Tabulka č. 20 Přílohy III zobrazuje, že souhrnně všichni dospívající nejvíce uváděli, že v jejich rodině je důležitá pracovitost, dále poslušnost a samostatnost.

Děti z věřících rodin především uvedly pracovitost, poslušnost, víru a slušnost.

Je přirozené, že víru uvedly vícekrát než děti z rodin nevěřících, ale rozhodně tato hodnota nepřevažovala. Děti z nevěřících rodin vypisovaly nejčastěji samostatnost, pracovitost, poslušnost, slušnost. Z těchto výsledků se lze domnívat, že už dnes hlavně v nevěřících rodinách upadají tradiční vazby na ostatní členy rodiny. Zase je zde milým zjištěním, že ještě stále i v mladých lidech přetrvávají hodnoty jako pracovitost a zejména slušnost. Na druhé straně je velice zajímavé, že nikdo z dotazovaných nevedl hodnoty odpovědnost, představitost, spořivost, vytrvalost a ohleduplnost.

PO 2 nepotvrzena ani nevyvrácena

Položka č. 5 z formy B :

„Pokuste se zaškrtnout, co je ve Vaší rodině nejdůležitější.“

V Tabulce č. 21 Přílohy III je velice markantním způsobem patrné, že hodnoty křesťanských rodičů a rodičů s nevěřícími dětmi jsou téměř identické. Souhrnně bylo pořadí toho, co je pro rodiče v rodině nejdůležitější pracovitost, slušnost, ohleduplnost, odpovědnost, víra, poslušnost samostatnost. V křesťanské rodině se na prvních třech místech umístila pracovitost, slušnost, odpovědnost a v nevěřící rodině ohleduplnost, pracovitost a slušnost.

PO 2 vyvrácena

Položka č. 7 z formy A :

„Pokud otázka č. 6 neobsahuje pro tebe nějakou důležitou hodnotu, prosím, napiš ji zde.“

Většina respondentů tuto otázku vůbec nevyplnila. Lze tedy leda spekulovat, jestli bylo příčinou to, že neměli větší možnost výběru hodnot a tudíž si na žádnou další nemohli sami vzpomenout, nebo zda už opravdu pro ně nic jiného v rodině důležitého není. I přes to však 3 respondenti uvedli jako hodnotu pomoc druhým lidem, 2 lásku a dobrou komunikaci v rodině a 1 zdraví.

Po 2 nepotvrzena ani nevyvrácena

Položka č. 6 z formy B :

„Pokud si myslíte, že otázka č. 5 neobsahuje ještě nějakou pro Vás důležitou hodnotu, uveďte ji, prosím, zde.“

Obdobně jako u otázky č. 6 pro dospívající děti, ani téměř žádní rodiče neuvedli jiné hodnoty, než měli ve výběru. Pouze 2 respondenti uvedli lásku a toleranci a 1 zdraví.

PO 2 nepotvrzena ani nevyvrácena

2.5 Verifikace stanovených pracovních otázek

PO 1: Domnívám se, že v křesťanské rodině se problematičtěji komunikuje o problémech dospívajících.

Položky z dotazníku formy A a B									
Č. 3	Č. 4	Č. 5	Č. 8	Č. 9	Č. 11	Č. 12	Č. 13	Č.14	Č.15
Č 2	Č 3	Č 4	Č 7	Č 8	Č 10	Č 11	Č 12		Č 16
0	-	0	0	-	-	-	+-	+-	+-
	-			-	-	-	+-		+-

Legenda :

- + hypotéza potvrzena
- hypotéza vyvrácena
- + - hypotéza nepotvrzena ani nevyvrácena

Z výsledku tabulky je patrné, že se pracovní otázka č. 1 nepotvrdila.

Zdůvodnění :

Podle výsledků je patrné, že mnohem více dětí z křesťanské rodiny se domnívá, že se mohou svým rodičům svěřit, než dětí z nevěřících rodin. S tím souvisí také to, že mnohem více dětí z nevěřících rodin uvedlo, že se svým rodičům svěřit mohou, ale nechtějí (nedokáží to). Téměř všichni dospívající však shodně uvedli, že se svěřují nejčastěji přátelům, pokud se nesvěřují doma. Je to pochopitelné i vzhledem k jejich věku.

PO 2: Domnívám se, že hodnotový systém „věřící“ a „nevěřící“ rodiny je založen na jiných hodnotách.

Položky z dotazníku formy A a B	
č. 6	č. 7
č. 5	č. 6
+ -	+ -
-	+ -

Jak je patrné z tabulky, stanovená pracovní otázka č. 2 nebyla ani potvrzena, ani vyvrácena.

Zdůvodnění :

Z výsledků výzkumu je vidět, že rozdíly mezi současnou křesťanskou a „nevěřící“ rodinou jsou minimální. Z těchto výsledků se lze také domnívat, že už dnes hlavně v nevěřících rodinách upadají tradiční vazby na ostatní členy rodiny.

Zase je zde milým zjištěním, že ještě stále i v mladých lidech přetrvávají hodnoty jako pracovitost a zejména slušnost.

*Představte si život jako hru,
kde 24 hodin denně
žonglujete s pěti míčky:
práce, rodina, zdraví,
přátelé a smysl života a snažte
se je udržet ve vzduchu.*
Dave Logan

ZÁVĚR :

Budování rodiny a výchova dětí jsou nejvýznamnější příležitostí lidského života – a jeho nejobtížnějším úkolem. Celkový intenzivní psychický vývoj v oblasti rozumové, citové a volní, aktivita při hledání odpovědí na různé životní otázky jsou charakteristické znaky každého normálně dospívajícího jedince v rodině.

Přestože si to člověk v běžném životě mnohdy neuvědomuje, komunikace v rodině je pro jedince podstatnou součástí života.

Komunikace je především nevyhnutelná, člověk musí často komunikovat, i když se mu právě nechce. Způsob, jakým se v rodině komunikuje, se odráží v dalším životě jedince. Otevřená komunikace neznámá, že by měl každý říkat ostatním všechno, neznámá to ani, že se nemůže někdo s někým pohádat, ale jestliže je komunikace efektivní, poskytuje člověku pomoc pro dosažení mnoha životních cílů. Rodič by měl také respektovat právo na soukromí dítěte, ale ~~sazito~~ vyslechnout dítě, kdykoliv to potřebuje. V daný okamžik by mělo vše ostatní jít stranou a rodič by měl dítěti umožnit rozhovor, protože pokud si takto dítě nenavykne již v raném mládí, není divu, že v době dospívání s rodičem nekomunikuje. Proto je pro rozhovor s dítětem velmi důležité, aby rodič mluvil opravdově, nikdy dítěti nelhal a nesliboval mu, co mu nemůže splnit. Pokud něco nejde tak, jak by si dítě přálo, měl by mu to rodič vysvětlit stejným způsobem, jako by to vysvětloval jinému dospělému.

V Evropě už delší dobu klesá ochota hlásit se k tradičnímu církevnímu náboženství. Lidé mají dosud pocit, že mezi světem náboženství a jejich konkrétním živým světem zeje propast a že nemají ani dost prostředků, ani dost motivů k jejich překlenutí. Přitom když se otec a matka s dětmi společně modlí, a tak vykonávají svou královskou kněžskou službu, pronikají do srdce svých dětí a zanechávají tam stopy, které události pozdějšího života nedokáží setřít.

Tyto drobné události, které si rodina sama utváří zvyšují porozumění a rodinnou jednotu. Tradice v rodině pomáhají také rodinnému životu, aby byl nejen smysluplnější a klidnější, ale také jsou pro děti zdrojem vzpomínek na celý život.

Přes nesnáze ve výchově, které se dnes staly ještě tíživějšími, musí rodiče pěstovat v dětech s důvěrou a odvahou základní hodnoty lidského života. Děti mají vyrůstat v přiměřené svobodě vzhledem k užívání hmotných dober a osvojit si jednoduchý a nenáročný způsob života v přesvědčení, že „člověk má větší cenu pro to, co sám je, než pro to, co má“.

Při pohledu na výzkum v této práci lze zpozorovat, že v současné době nejsou v průměru nijak obzvláště markantní rozdíly mezi křesťanskou a „nevěřící“ rodinou. Obě tyto skupiny lidí ve společnosti uvádějí mezi předními hodnotami pracovitost, slušnost, odpovědnost a ohleduplnost. Toto tedy stanovuje možnost pozitivního náhledu na současnou rodinu.

Jsem si vědomá toho, že by se dalo z výsledků výzkumu vyčíst ještě mnoho jiných poznatků a nových informací. Bylo by jistě i možné lépe zpracovat nejen teoretickou, ale i praktickou část, avšak bylo nutné přihlídnout k omezením, která tato bakalářská práce skýtá. Další aspekty komunikace v rodině jako je postoj členů rodiny k práci, proč se nejčastěji svěřují dospívající vrstevníkům, upadání tradičních vazeb v „nevěřící“ rodině na ostatní členy rodiny atd. je už tedy pro mne pouze námětem na další práci (studii).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY :

BUZAN, T. *Síla duchovní inteligence : 10 způsobů, jak ...* Praha : Columbus, 2002. ISBN 80-7249-131-8.

CIBULEC, J. *Soužití tří generací*. Praha : ROH, 1980.

COLLINSOVÁ, B. C. *Emocionální nezpůsobilost*. Praha : TRITON, 2003. ISBN 80-7254-324-5.

EYREOVI, L. a R. *Tři kroky k pevné rodině*. Olomouc : Votobia, 1996.

ISBN 80-85885-51-4.

FREUD, S. *Totem a tabu*. Praha : Práh, 1991. ISBN 80-900835-1-X.

GEIST, B. *Psychologický slovník*. Praha : Vodnář, 2000. ISBN 80-86226-07-7.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha : VICTORIA PUBLISHING, 1992.

ISBN 80 – 85605 – 28 – 7.

HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván : Evropské přednášky k filozofii a sociologii dějin křesťanství*.

Praha : Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-692-3.

CHAPMAN, G. *Pět znaků láskyplné rodiny : dynamika vztahů zdravé rodiny*. Praha : Návrat domů, 2005. ISBN 80-7255-123-X

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001.

ISBN 80 – 7178 – 535 – 0.

KRAFT, H. *Magie a sociální skutečnost*. Praha : Mladá fronta, 2006.

ISBN 80-204-1345-6.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. Praha: Svoboda, 1988.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Povídej, naslouchám*. Praha: Návrat, 1993.

KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Brno : CERM, 2001.

ISBN 80-214-1844-3.

NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce*. Praha : Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6.

PAWLOWSKY, P. *Křesťanství v proměnách dvou tisíciletí*. Praha : Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-143-1.

PERNEROVÁ, R. A. *Tabu v rodinné komunikaci : O čem se v rodinách nemluví, ač by to bylo užitečné*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-363-3.

PETROSILLO, P. *Křesťanství od A do Z. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-365-6.

PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Brno : Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.

RYANOVÁ, E. A. *O rodičích*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996.

ISBN 80 – 7106 – 171 – 9.

VAN PELTOVÁ, N. *Umění komunikace : Kniha o porozumění v partnerském vztahu*. Praha : Advent-Orion, 2001. ISBN 80-7172-564-1.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000.

ISBN 80 – 7178 – 291 – 2.

PŘÍLOHOVÁ ČÁST

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha I – dotazník pro děti (forma A)

Příloha II – dotazník pro rodiče (forma B)

Příloha III – tabulky a grafy pro prezentaci a interpretaci výsledků šetření

Příloha I - dotazník pro děti (forma A)

Milý studente, milá studentko,

tento dotazník je součástí mé závěrečné práce na Teologické fakultě v Českých Budějovicích. Zabývám se v ní otázkami poruch komunikace v rodině.

Žádám Tě o laskavé vyplnění tohoto dotazníku, ke kterému je přiložena obálka, která zaručí utajení Tvého jména.

Ivana Horáková

DOTAZNÍK

1. Prosím, označ křížkem, zda jsi:

- chlapec
- dívka

2. Kolik je ti let?

.....

3. Je vaše rodina křesťanská?

- ano
- ne

4. O čem v rodině nejčastěji mluvíte?

(Očísluj možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně))

- školní prospěch
- zaměstnání rodičů
- peníze
- organizace volného času
- chod rodiny
- láska
- sex
- víra

5. O čem dalším ještě doma mluvíte?

.....

6. Pokus se zaškrtnout, co je ve vaší rodině nejdůležitější :

- Slušnost
- Samostatnost
- Pracovitost
- Pocit odpovědnosti
- Představitost
- Snášelnivost a ohleduplnost k jiným lidem
- Spořivost, šetrné hospodaření s penězi a věcmi
- Odhodlání, vytrvalost
- Náboženská víra
- Nesobeckost
- Poslušnost

7. Pokud otázka č. 6 neobsahuje pro tebe nějakou důležitou hodnotu, prosím, napiš ji zde :

.....

8. Kolik hodin týdně ze svého volného času trávíš s rodiči?

- méně než 1 hodinu
- 1 – 5
- 6 – 10
- 11 – 15
- 16 a více

9. Zaškrtni, kdy spolu s dalšími členy rodiny můžete mluvit:

- kdykoliv
- odpoledne a večer
- jen o víkendu
- musíme se domluvit předem, kdy si promluvíme

10. Jaké činnosti s rodiči nejčastěji děláte?

.....

11. Můžeš se rodičům bez obav svěřit se svými problémy?

- ano
- ne
- můžu, ale nechci (nedokážu to)
- chtěl/a bych, ale mám pocit, že mě rodiče odmítají

(Vyplň pouze v případě, pokud jsi na otázku č. 11 odpověděl/a jinak než „ano“.)

12. Označ, co děláš pro to, aby byla situace doma lepší :

- nejdřív udělám domácí povinnosti a pak se snažím si s nimi promluvit
- raději mlčím
- nemusím pro to dělat nic, stejně se mě pořád vyptávají
- snažím se získat zpět jejich důvěru
- dělám pro to maximum, ale i tak na mě nemají čas

13. Pokud pro to děláš ještě něco, co otázka č. 12 neobsahuje, prosím, napiš to sem :

.....

14. S čím se rodičům svěřuješ:

- skoro se vším
- jen s některými důležitými věcmi

15. O kterých tématech bys nedokázal/la s rodiči doma mluvit?

.....

16. Když se nesvěřuješ rodičům, komu se svěřuješ?

- přátelé
- příbuzní
- známí
- někdo jiný – upřesni:

Příloha II – dotazník pro rodiče (forma B)

Milá maminko, milý tatínku,

dotazník, který Vám předkládám, je součástí výzkumu v rámci mé bakalářské práce na Teologické fakultě v Českých Budějovicích. Zabývám se v ní otázkami poruch komunikace v ~~žádám~~ Vás o laskavé vyplnění tohoto dotazníku. Pokud by to bylo jen trochu možné, poradte se a vyplňte jej, prosím, spolu se svým partnerem.

Příložená obálka je snahou o respektování vaší anonymity, přičemž výsledky výzkumu budou využity výhradně v mé práci.

Ivana Horáková

DOTAZNÍK

1. Uved'te, prosím, svůj věk:

.....

2. Je Vaše rodina křesťanská?

- ano
- ne

3. O čem v rodině nejčastěji mluvíte?

(Očíslujte možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně))

- školní prospěch dětí
- Vaše zaměstnání
- peníze
- organizace volného času
- chod rodiny
- láska
- sex
- víra

4. Mluvíte v rodině ještě o něčem?

Pokud „ano“, vypište o čem:

.....

5. Pokuste se zaškrtnout, co je ve Vaší rodině nejdůležitější :

- Slušnost
- Samostatnost
- Pracovitost
- Pocit odpovědnosti
- Představitost
- Snášelnost a ohleduplnost k jiným lidem
- Spořivost, šetrné hospodaření s penězi a věcmi
- Odhodlání, vytrvalost
- Náboženská víra
- Nesobeckost
- Poslušnost

6. Pokud si myslíte, že otázka č. 5 neobsahuje ještě nějakou pro Vás důležitou hodnotu, uveďte ji, prosím, zde :

.....

7. Kolik hodin týdně ze svého volného času trávíte se svým dítětem?

- méně než 1 hodinu
- 1 – 5
- 6 – 10
- 11 – 15
- 16 a více

8. Zaškrtněte, kdy spolu se svým dítětem můžete hovořit:

- kdykoliv
- odpoledne a večer
- jen o víkendu
- musíme se domluvit předem, kdy si promluvíme

9. Vypište, jaké činnosti s dětmi nejčastěji děláte:

.....

10. Myslíte si, že se Vám Vaše dítě svěřuje se svými důležitými problémy?

- vždycky

- neříká nám všechno
- málokdy se svěřív
- je uzavřené, nesvěřuje se vůbec

11. Pokud víte, že se Vám Vaše dítě nesvěřuje příliš často, snažte se mu nějak pomoci, aby se vyjádřilo?

- ne
- ano - vypište, jak mu pomáháte.....

12. Jsou ve Vaší rodině některá témata, o kterých se raději nebavíte (je Vám to nepříjemné, ostýcháte se) ?

- ne
- ano—prosím, upřesněte která.....

Příloha III – tabulky a grafy pro prezentaci a interpretaci výsledků šetření

Tabulka č. 1 Vzorek respondentů (děti) podle pohlaví :

	Dívky	Chlapci	Celkem
Děti	26	14	40

Tabulka č. 2 vzorek respondentů (děti) podle věku :

	Dívky	Chlapci	Celkem
14 let	2	2	4
15 let	6	4	10
16 let	4	3	7
17 let	11	5	16
18 let	3	0	3
Celkem	26	14	40

Tabulka č. 3 Vzorek respondentů (rodičů) podle věku :

31 - 40 let	26
41 - 50 let	46
51 - 60 let	6
61 - 70 let	2
Celkem	80

Tabulka č. 4 Položka č. 3 z formy A :

„Je vaše rodina křesťanská?“

ano	19	47,5%
ne	21	52,5%
Celkem	40	100%

Tabulka č. 5 Položka č. 2 z formy B :

„Je Vaše rodina křesťanská?“

ano	18	45%
ne	22	55%
Celkem	40	100%

Tabulka č. 6 Položka č. 4 z formy A :

„ O čem v rodině nejčastěji mluvíte?“ (Očísluj možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně)).

	školní prospěch	zaměstnání rodičů	peníze	organizace volného času	chod rodiny	láska	sex	víra	Celkem
1. Místo	12	2	1	10	3	1	0	10	40
2. Místo	13	8	11	2	7	3	0	2	40
3. Místo	3	10	8	9	3	6	0	0	40
4. Místo	4	13	13	3	6	4	0	0	40
5. Místo	2	4	2	10	6	8	4	2	40
6. Místo	2	1	2	3	15	16	7	0	40
7. Místo	1	2	2	2	0	2	20	4	40
8. Místo	3	0	1	1	0	0	9	22	40
Celkem	40	40	40	40	40	40	40	40	40

Tabulka č. 7 Položka č. 3 z formy B :

„O čem v rodině nejčastěji mluvíte?“ (Očísluj možnosti podle pořadí, stupnice 1 (nejvíce) – 8 (nejméně)).

	školní prospěch	zaměstnání rodičů	peníze	organizace volného času	chod rodiny	láska	sex	víra	Celkem
1. Místo	13	2	1	10	3	1	0	9	40
2. Místo	14	8	11	2	7	3	0	2	40
3. Místo	3	10	8	9	15	6	0	1	40
4. Místo	4	13	13	3	6	4	0	0	40
5. Místo	2	4	2	10	6	8	4	2	40
6. Místo	2	1	2	3	3	16	7	0	40
7. Místo	1	2	2	2	0	2	20	4	40
8. Místo	3	0	1	1	0	0	9	22	40
Celkem	40	40	40	40	40	40	40	40	40

Tabulka č. 8 Položka č. 5 z formy A :

„O čem dalším ještě doma mluvíte?“

všechno možné	8x	29,6%
přátelé	4x	14,8%
zážitky	4x	14,8%
vztahy v rodině	4x	14,8%
záliby	3x	11,1%
sport	3x	11,1%
aktuální problémy	1x	3,7%
Celkem	27	100%

Tabulka č. 9 Položka č. 4 z formy B:

„Mluvíte v rodině ještě o něčem?“

ano	25x	62,5%
ne	15x	37,5%
Celkem	40	100%

Tabulka č. 10

Pokud „ano“ vypište o čem :

všechno možné	6x	24%
přátelé	6x	24%
zážitky	5x	20%
vztahy v rodině	3x	12%
záliby	2x	8%
sport	2x	8%
aktuální problémy	1x	4%
Celkem	25	100%

Tabulka č. 11

„Kolik hodin týdně ze svého volného času trávíš s rodiči?“

méně než 1 hodinu	1x	2,5%
1 - 5 hodin	5x	12,5%
6 - 10 hodin	14x	35%
11 - 15 hodin	11x	27,5%
16 a více	9x	22,5%
Celkem	40	100%

Tabulka č. 12 Položka č. 7 z formy B :

„Kolik hodin týdně ze svého volného času trávíte se svým dítětem?“

méně než 1 hodinu	3x	7,5%
1 - 5 hodin	15x	37,5%
6 - 10 hodin	5x	12,5%
11 - 15 hodin	9x	22,5%
16 a více	8x	20%
Celkem	40	100%

Tabulka č. 13 Položka č. 9 z formy A :

„Zaškrtni, kdy spolu s dalšími členy můžete mluvit“:

kdykoliv	15x	37,5%
odpoledne a večer	3x	7,5%
jen o víkendu	17x	42,5%
musíme se domluvit, kdy si promluvíme	5x	12,5%
Celkem	40	100%

Tabulka č. 14 Položka č. 8 z formy B :
 „Zaškrtněte, kdy spolu se svým dítětem můžete hovořit“ :

kdykoliv	34x	37,5%
odpoledne a večer	5x	7,5%
jen o víkendu	1x	42,5%
musíme se domluvit, kdy si promluvíme	0x	12,5%
Celkem	40	100%

Tabulka č. 15 Položka č. 11 z formy A :

	Křesťané	Nevěřící	Celkem
ano	16x	10x	65%
můžu, ale nechci	2x	10x	30%
ne	0x	1x	2,5%
chtěl/a bych, ale mám pocit, že mě rodiče odmítají	1x	0x	2,5%
Celkem	19	21	100%

Tabulka č. 16 Položka č. 10 z formy B :

	Křesťané	Nevěřící	Celkem
neříká nám všechno	10x	9x	47,5%
vždycky	7x	9x	40%
málokdy se svěří	1x	4x	12,5%
je uzavřený, nesvěřuje se vůbec	0x	0x	0%
Celkem	18	22	100%

Tabulka č. 17 Položka č. 12 z formy A :
 (Vyplň pouze v případě, pokud jsi na otázku č. 11 odpověděl/la jinak než „ano“)

„Označ, co děláš pro to, aby byla situace doma lepší.“

	křesťané	nevěřící	Celkem
domácí práce	1x	6x	50%
mlčím	0x	2x	14,30%
nic	0x	0x	0%
snaha o důvěru	1x	1x	14,30%
maximum	1x	2x	21,40%
Celkem	3	11	100%

Tabulka č. 18 Položka č. 11 z formy B :

„Pokud víte, že se Vám Vaše dítě nesvěřuje příliš často, snažíte se mu nějak pomoci, aby se vyjádřilo?“

	křesťané	nevěřící	Celkem
ne	2x	3x	12,5%
ano	16x	19x	87,5%
Celkem	18	22	100%

Tabulka č. 19 Položka č. 14 z formy A :

„ S čím se rodičům svěřuješ?“

	křesťané	nevěřící	Celkem
skoro se vším	9x	10x	47,5%
jen s některými důležitými věcmi	10x	11x	52,5%
Celkem	19	21	100%

Tabulka č. 20 Položka č. 6 forma A :

„ Pokus se zaškrtnout, co je ve vaší rodině nejdůležitější“ :

	křesťané	nevěřící	Celkem
slušnost	3x	4x	17,50%
samostatnost	2x	6x	20%
pracovitost	4x	5x	22,50%
odpovědnost	0x	0x	0%
představitost	0x	0x	0%
ohleduplnost	2x	0x	5%
spořivost	0x	0x	0%
vytrvalost	0x	0x	0%
víra	3x	1x	10%
nesobeckost	1x	1x	5%
poslušnost	4x	4x	20%
Celkem	19	21	100%

Tabulka č. 21 Položka č. 5 forma B :

„Pokuste se zaškrtnout, co je ve Vaší rodině nejdůležitější“ :

	křesťané	nevěřící	Celkem
slušnost	4x	3x	17,5%
samostatnost	1x	1x	5%
pracovitost	4x	4x	20%
odpovědnost	3x	3x	15%
představitost	0x	0x	0%
ohleduplnost	2x	5x	17,5%
spořivost	0x	2x	5%
vytrvalost	0x	0x	0%
víra	2x	1x	7,5%
nesobeckost	1x	1x	5%
poslušnost	1x	2x	7,5%
Celkem	18	22	100%

ABSTRAKT

HORÁKOVÁ, I. *Poruchy komunikace v rodině. Hodnoty a tabu v křesťanské a „nevěřící“ rodině.* České Budějovice 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra psychologie.
Vedoucí práce PhDr. J. Polivka.

Klíčová slova : rodina, nukleární rodina, křesťanská rodina, „nevěřící“ rodina, dospívající v rodině, komunikace v rodině, efektivní komunikace, komunikace s dospívajícím, rodinné tradice, teorie hodnot, láska, hřích, tabu.

Práce se zabývá komunikací, hodnotami a tabu v křesťanské a „nevěřící“ rodině s mladým dospívajícím jedincem. Teoretická část charakterizuje pojmy jako rodina, nukleární rodina a stručně nahlíží na komunikaci jako sociální jev a dále na komunikaci v rodině. Současně se snaží o vymezení pojmu křesťanská a „nevěřící rodina“ a také se pokouší v rámci teorie o uchopení hodnotového systému těchto rodin. Dále předkládá stručnou charakteristiku žádoucích a nežádoucích situací v rodině s dospívajícím dítětem.

Praktická část charakterizuje pubescenty a adolescenty z křesťanských a „nevěřících“ rodin s jejich oběma rodiči z oblasti Kaplicka a Prachaticka. V současné době nejsou v průměru nijak obzvlášť markantní rozdíly mezi křesťanskou a „nevěřící rodinou. Obě tyto skupiny lidí ve společnosti uvádějí mezi předními hodnotami pracovitost, slušnost, odpovědnost a ohleduplnost. Je zde tedy možnost pozitivního náhledu na současnou rodinu.

Abstract

Disorders of communication, values and taboos in a christian and „doubting“ family.

Key words: family, nuclear family, christian family, „doubting family“, adolescent person in a family, family traditions, theory of values, love, sin, taboo.

The produced summary tries first to outline the communication, values, taboos in a christian and „doubting“ family with young adolescent.

Theoretical part characterises conceptions as family, nuclear family and there is also a brief look at communication as a social phenomenon and at communication in a family. It tries to define the concepts of christian family and „doubting family“ at the same time and tries to characterize valuable system of these families. It introduces brief characterization of good and bad situations in family with one adolescent child too.

The practical part characterizes adolescents, pubescents and their parents of christian and „doubting“ families in the regions of Kaplice and Prachatice. There are not important differences on average between these families. Both groups of people mention among first values: industry, propriety, responsibility, consideration. It is a possibility of positive opinion on today's families.